

Kommunal Planstrategi for Tolga kommune

2021-2024

(vedtatt i kommunestyret 28.01.2021, sak 5/21)

Innhold

1. Bakgrunn og formål.....	
1.1 Lovkrav og prosess.	
1.2 Overordnede føringer som har betydning for kommunens planbehov..	
1.2.1 Nasjonale forventninger.	
1.2.2 Regionale føringer.	
1.3 Tolga kommunes mål og strategier.	
2. Utviklingstrekk og utfordringer.	
2.1 Forventet befolkningsutvikling..	
2.2 Bolyst og tilflytting	
2.3 Næringsliv og landbruk.	
2.4 Samarbeid og kommunereform.	
2.5 Interkommunalt samarbeid og eierskap.	
2.6 Folkehelse..	
2.7 Stedsutvikling og kulturarv.....	
2.8 Miljøutfordringer.....	
3. Fokusområder – utfordringer og muligheter.....	
3.1 Sentrale spørsmål for Tolga kommune.....	
4.0 Kommuneplan.	
4.1 Samfunnsdelen..	
4.2 Arealdelen.	
5.0 Oversikt over planer og prioritering av planarbeid 2020-2023.	
5.1 Planer som rulleres årlig.	
5.2 Øvrige planer – revideringsbehov og prioritering	

1. Bakgrunn og formål

1.1 Lovkrav og prosess

Bestemmelser om planstrategi finnes i plan- og bygningslovens § 10-1. I tillegg har Miljøverndepartementet utarbeidet en veileder til kommunal planstrategi. Denne veilederen samt Tolga kommunes planstrategi for forrige planperiode, er brukt som grunnlag for utarbeidelsen av denne planstrategien.

Prosesskrav og rettsvirkning ved utarbeidelse av kommunal planstrategi:

- Kommunestyret skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta kommunal planstrategi.
- Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig minst 30 dager før kommunestyrets behandling.
- Det skal innhentes synspunkter fra statlige og regionale organer og nabokommuner. Det stilles ikke spesielle krav til hvordan dette skal gjøres.
- Planstrategien er retningsgivende for kommunens planlegging.
- Planstrategien har ingen direkte rettsvirkning for kommunens innbyggere.
- Det kan ikke fremmes innsigelse til kommunal planstrategi.

Krav til innhold:

- Planstrategien skal inneholde en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling, herunder langsiktig arealbruk, miljøutfordringer og sektorenes virksomhet.
- Det skal ikke vedtas nye mål og strategier.
- Kommunens planbehov i kommende planperiode skal vurderes.

§ 10-1 Kommunal planstrategi

Kommunestyret skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi.

Planstrategien bør omfatte en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet

til samfunnsutvikling, herunder langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden.

Kommunen skal i arbeidet med kommunal planstrategi innhente synspunkter fra statlige og regionale

organer og nabokommuner. Kommunen bør også legge opp til bred medvirkning og allmenn debatt som grunnlag for behandlingen. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig

minst 30 dager før kommunestyrets behandling. Ved behandlingen skal kommunestyret ta stilling til om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres, eller om planen skal videreføres uten endringer.

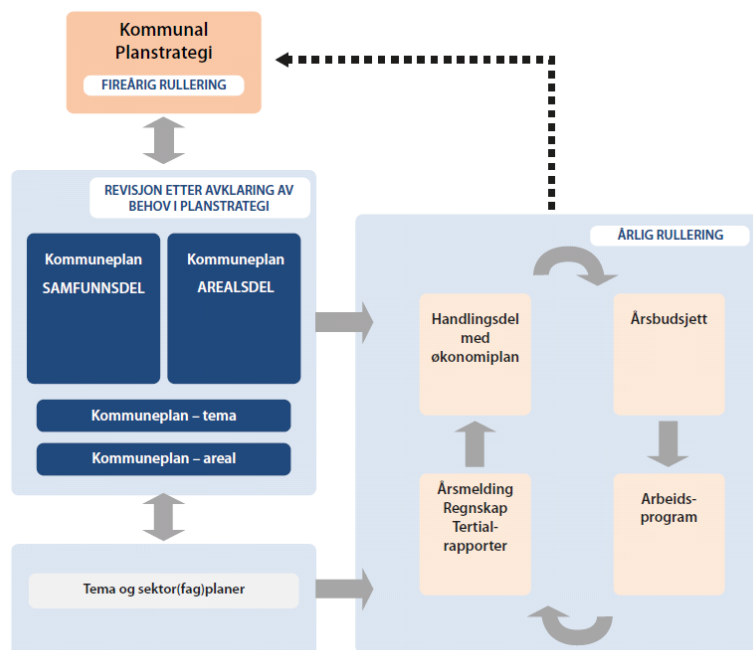
Kommunestyret kan herunder ta stilling til om det er behov for å igangsette arbeid med nye arealplaner i valgperioden, eller om gjeldende planer bør revideres eller oppheves.

Utarbeiding og behandling av kommunal planstrategi kan slås sammen med og være del av oppstart

av arbeidet med kommuneplanen, jf . kapittel 11.

Planstrategiens plass i det kommunale plansystemet er vist slik (veileder, Miljøverndepartementet):

Fig.1 Planstrategiens plass i det kommunale plansystemet

1.2 Overordnede føringer som har betydning for kommunens planbehov

Kommuneplaner er nært knyttet til andre planer i samfunnet. Kommuneplanleggingen skal følge opp de nasjonale og regionale utfordringer og omsette dette til gode helhetsløsninger regionalt og lokalt.

1.2.1 Nasjonale forventninger og føringer

Regjeringen legger hvert fjerde år frem nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. I nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023, vedtatt ved kgl.res. 14.05.19, forventes det at kommunene tar et mer aktivt ansvar for å mobilisere og samordne andre aktører i lokal samfunnsutvikling (frivillige, private og offentlige, regionale og statlige aktører). Kommunene forventes videre å begrense sin planinnsats til prioriterte planoppgaver, og legge opp til planprosesser og et plansystem som gir mer effektiv politisk styring av kommunen over tid.

Regjeringen peker på at følgende fire store utfordringer må løses:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
-
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn
- Å skape et trygt samfunn for alle

Fig.3 FN's bærekraftsmål

2015 vedtok FNs generalforsamling 17 bærekraftsmål. Disse skal fungere som en felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn i arbeidet med bærekraftig utvikling frem mot 2030. Regjeringen har bestemt at FNs 17 bærekraftsmål skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer. Fylkeskommuner og kommuner er nøkkelaktører for å realisere en bærekraftig samfunnsutvikling, og bærekraftsmålene skal derfor være en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen i kommunene.

Gjeldende statlige planretningslinjer som har betydning for planarbeidet i Tolga:

- Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag.
- Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging.
- Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging.
- Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging.
- Leve hele livet – kvalitetsreformen for eldre.

Nasjonale forventninger relatert til folkehelse:

Bestemmelser om kommunens ansvar for folkehelsearbeid er gitt i folkehelseloven kapittel 2:

- Kommunen skal fremme og forebygge folkehelse innen lokal utvikling, planlegging, forvaltning og tjenesteyting.
- Kommunen skal medvirke til at helsemessige hensyn blir ivaretatt av andre myndigheter og virksomheter.
- Kommunen skal ha nødvendig oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i kommunen.
- En drøfting av kommunens folkehelseutfordringer bør inngå i planstrategien.
- Kommunen skal i sitt arbeid med kommuneplaner fastsette overordnede strategier for folkehelsearbeidet.
- Kommunen skal iverksette nødvendige tiltak for å møte kommunens folkehelseutfordringer.

- Kommunen skal gi informasjon, råd og veiledning om hva den enkelte selv og befolkningen kan gjøre for å fremme helse og forebygge sykdom.

1.2.2 Regionale føringer

Fylkesplanleggingen skal legges til grunn for fylkeskommunal virksomhet og være retningsgivende for kommunal planlegging.

I tillegg til planlegging for helhetlig og bærekraftig utvikling er det ytterligere tre hovedtemaer i de nasjonale forventningene:

- Vekstkraftige regioner og lokalsamfunn i hele landet
- Bærekraftig areal- og transportutvikling
- Byer og tettsteder der det er godt å bo og leve

Disse temaene vil bli tatt med inn i arbeidet med ny arealdel.

Regionale planer og retningslinjer som har betydning for Tolga kommune:

- Innlandsstrategien 2020-2024 med tilhørende kunnskapsgrunnlag
- Regionalt bygdeutviklingsprogram (RBU) 2019-2022, med underliggende RNP,RMP og RSK
- Bioøkonomistrategi for Innlandet 2017-2024, en næringsstrategi med handlingsplan
- Regional plan Forollhogna villreinområde 2013-2025
- Forvaltningsplan for Forollhogna Nasjonalpark 2004
- Fylkesdelplan for vern og bruk av kulturminner og kulturmiljøer – 2005
- Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap
- Regional plan for opplevelsesnæringer i Hedmark 2012 -2019
- Regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016-2021
- Plan for fysisk aktivitet i Hedmark 2018-2020
- Regional samferdselsplan 2012 – 2021
- Trafikksikkerhetsplan for Hedmark fylke 2014-2017

1.3 Tolga kommunes mål og strategier

Tolga kommunes mål og strategier, som gir føringer for kommunens planarbeid, finnes i Kommuneplanens samfunnsdel.

Kommuneplanens samfunnsdel har tre hovedfokusområder:

- Aktivt lokalsamfunn
- God bokommune
- Verdiskaping

2. Utviklingstrekk og utfordringer

Fylkesmannen i Hedmark laget i forbindelse med kommunereformen en oppsummering av utfordringsbildet i Tolga:

«Tolga har hatt en befolkningsnedgang på 7,7% siste 10 år. I 2040 vil det være 4,7 i arbeidsfør alder pr. person over 80 år. Tolga har små og sårbare fagmiljøer. Kommunen har utfordringer i forhold til kapasitet og kompetanse. Kommunen leverer godt på skole og helse, men har utfordringer når kravet til kompetanse blir mer spesialisert. Tolga har inngått interkommunale samarbeid som sikrer utvikling på sentrale tjenesteområder og leveranser innen enkelte små tjenester. Nye oppgaver vil måtte føre til ytterligere samarbeid.»

Som bakgrunn for å si noe om utviklingstrekk og utfordringer i Tolga kommune er det tatt utgangspunkt i kommunens kunnskap og erfaringer samt tall fra Statistisk Sentralbyrå (SSB) og fra kommunefakta presentert på Fylkesmannen i Innlandet sine hjemmesider. Disse tallene bygger bl.a. på informasjon fra SSB, KOSTRA og kommunebilde.

2.1 Forventet befolkningsutvikling

For å kunne utvikle gode kommunale tjenester er det viktig å ha kunnskap om folketallsutviklingen i kommunen.

Registrert og fremskrevet folkemengde i Tolga kommune i Hedmark med 8 års intervall

	Registrert folkemengde							Forventet folkemengde (ifølge alternativ MMMM)
Årstall	1992	2000	2008	2016	2024	2032	2040	Vekst 2016-2040
Tolga	1 868	1 812	1 697	1 620	1 595	1 609	1 632	1 %

Kilde : Hedmark fylkeskommune

SSBs middelprognose viser en stabil befolkningsmengde for Tolga fram mot 2040 med 1% vekst. Det er viktig å påminne om at dette er basert på prognoser ikke realiteter. Tallene viser en nedgang i befolkningen som er i skolepliktig og yrkesaktiv alder, mens en økning av befolkningen over 80 år. Dette må legges til grunn for planlegging og den videre utvikling av det kommunale tjenestetilbudet.

2.2 Bolyst og tilflytting

Bolyst og tilflytting påvirkes av mange faktorer som arbeidsplasser, kvalitet på skole, barnehage og andre tjenester, et variert botilbud, et rikt idretts- og kulturtilbud og mye mer. Det å bidra til økt bolyst og tilflytting berører så å si det meste av kommunal planlegging.

Tilflytting

Tabellen nedenfor viser utviklingen i folketallet fra 2015 til 2020. Folketallet er målt pr 1. januar i alle årene. I perioden 1. januar 2015 til 1. januar 2020 har folketallet i Tolga kommune hatt en nedgang på 94 personer. Fra 2018-2020 har folketallet vært stabilt. Antall barn i barnehage- og skolealder har

vært stabilt i perioden 2016-2020. Det er i aldersgruppen i 16-66 år at folketallet hovedsakelig går ned.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Folkemengde i alt pr 1. januar	1656	1620	1620	1553	1551	1562
Kvinner	809	783	779	736	740	748
Menn	847	837	841	817	811	814
0-5 år	110	94	97	95	91	98
6-15 år	195	196	201	187	198	199
16-66 år	1070	1050	1040	982	973	971
67-79 år	180	183	192	198	198	208
80-89 år	76	68	62	65	70	71
90 år og over	25	29	28	26	21	15

Prognoser utarbeidet av SSB og kommune fakta viser at det forventes at folketallet i kommunen fortsetter å synke i årene framover. Flere flytter ut enn det som flytter inn. De årlige fødselstallene er for lave til å opprettholde folketallet. Dette er ikke bare en trend i Tolga, men gjelder også generelt for distriktskommuner i Innlandet. I henhold til kunnskapsgrunnlaget for Innlandet, vokser sentrale strøk, mens distriktene reduseres. Kommunens planlegging må ta høyde for denne befolkningsutviklingen. Det må planlegges for et synkende folketall, men samtidig også tilrettelegge for tiltak som kan opprettholde folketallet.

Nye boliger

Det bygges ikke mange nye boliger i Tolga hvert år. I de siste fem årene er det bygget mellom 13 og 0 boenheter i året og oppsummert blir dette totalt 27 nye boenheter. Det er bygget nye boliger både i boligfelt og som spredt boligbebyggelse i LNF -områder. I all hovedsak foregår nybygging i Tolga sentrum og noe spredt i Vingelen.

Årstall 2015=0 nye 2016=0 nye 2017=5 nye 2018=4 nye 2019=13 nye

Totalt 27* nye boenheter fordelt på 12 eneboliger og 3 rekkehus/leilighetsbygg.

*Tallet kan være unøyaktig da det ikke føres statistikk på antall nye boliger.

Pr i dag er det en utfordring å skaffe nye tomter i enkelte deler av kommunen, da spesielt i området Vingelen. Det jobbes for øvrig med regulering av flere boligfelt.

2.3 Næringsliv og landbruk

Det som har stor betydning for folketallsutviklingen er tilgang på arbeidsplasser, enten innen egen kommune eller i akseptabel pendleravstand. Tabellen nedenfor viser hva innbyggerne i Tolga arbeider med.

07979: Sysselsatte per 4. kvartal, etter region, næring (SN2007), statistikkvariabel og år

0436 Tolga (-2019)		2015	2016	2017	2018	2019
	01-03 Jordbruk, skogbruk og fiske	119	98	104	90	91
	0543 Sekundærnæringer	163	156	158	161	167
	45-82 Varehandel, hotell og restaurant, samferdsel, finanstjen.,forretningsmessig tjen., eiendom	186	196	186	203	201
	84 Off.adm.,forsvar, sosialforsikring	46	48	42	48	54
	85 Undervisning	86	83	87	81	83
	86-88 Helse og sosialtjenester	197	184	176	175	162
	90-99 Personlig tjenesteyting	23	22	21	25	28
	00 Uoppgitt	10	8	5	4	5

Tabellen viser hvilke næringer innbyggerne i Tolga kommune er sysselsatt i.

Kilde: SSB

Landbruk:

Det tradisjonelle landbruket i Tolga kommune er svært viktig for det samlede næringslivet i kommunen. Ut fra tabellen er det et fall i sysselsetting i landbruket i perioden fra 2015-2019. Endringene skyldes strukturendringer i landbruket, dette i retning av færre og større bruk. Landbruket er under stort økonomisk press, og det er mye bygningsmasse fra 60- og 70-tallet som må fornyes dersom dagens produksjon kan fortsette og tilfredsstille dagens og fremtidens krav til næringa. Dette gjelder særlig mjølkeproduksjon, hvor det ofte er snakk om store investeringer, og hvor en utbygging i mange tilfeller krever en betydelig produksjonsutvidelse. Det er rask utvikling innen driftsløsninger og teknologi.

Dagens landbruksstruktur er svært sammensatt av store/små og konvensjonelle/økologiske, og dette gir et svært bredt kunnskapsgrunnlag for den samlede landbruksnæringen i vår kommune. En ensidig strukturendring vil kunne påvirke det framtidige fagmiljøet, og antall sysselsatte i landbruket. Det framtidige fagmiljøet, vil videre ha en stor betydning for kommunen samlet sett. Eksempler på dette er sosial struktur, frivillighet og en fellesskapsfølelse tilknyttet arealforvaltning. Eiendomsstruktur vil også kunne påvirke dette.

Det er beitedyrene i kommunen som i stor grad forvalter kulturlandskapet vårt. Det er rask utvikling innen beiteteknologi, og dette vil innen få år kunne gi nye muligheter innen utnyttelsen av denne

ressursen. Kombinasjon av beite og uttak av virke til bioenergi er også spennende, både med tanke på Klima/energi, men også forvaltning av verdifulle kulturlandskap.

Andre næringer:

Tolga kommune har et begrenset næringsliv, men vi har en stor bredde av bransjer, og vi har en stor andel bedrifter med særlig kvalitet og spisskompetanse innen sine bransjer. Kommunens strategier er bygd opp rundt næringslivets behov og utviklingsmuligheter.

Strategisk Næringsplan er et viktig virkemiddel for å opprettholde arbeidsplasser i Tolga og skape nye. Budsjett 2020, med økonomi og handlingsprogram 2020-2023, gir føringer for prioritering og innsats innen næringsutvikling:

«Hovedmålsettingen er å bidra til et aktivt lokalsamfunn med fokus på Tolga som god bokommune, med en fremtidsrettet verdiskaping basert på natur- og kulturgitte forutsetninger.

«For et aktivt lokalsamfunn med hjerte for mat og kultur»

Arbeidet med næring og utvikling skal bidra til:

- Flere arbeidsplasser
- Områdebruk og aktiv forvaltning
- Kulturarv og identitet som grunnlag for verdiskaping og merkevarebygging

Pendling:

03321: Sysselsatte (15-74 år) per 4. kvartal. Pendlingsstrømmer, etter arbeidsstedskommune, bostedskommune, statistikkvariabel og år – Innpendling til Tolga kommune

		Sysselsatte personer 2015	2016	2017	2018	2019
0432 Rendalen (-2019)	0436 Tolga (-2019)	1	1	2	0	0
0437 Tynset (-2019)	0436 Tolga (-2019)	217	205	201	195	211
0438 Alvdal (-2019)	0436 Tolga (-2019)	15	15	21	14	15
0439 Follidal (-2019)	0436 Tolga (-2019)	1	1	1	0	1
0441 Os (Hedmark) (1976-2019)	0436 Tolga (-2019)	32	29	30	34	34
5025 Røros	0436 Tolga (-2019)	0	0	0	47	48

--	--	--	--	--	--	--

Totalt 309 Tolginger hadde sitt daglige arbeid i en av nabokommunene i 2019. Tallet har ligget på samme nivå de siste 5 årene

Kilde: SSB

Under produksjonen av den registerbaserte sysselsettingsstatistikken for 2004 er det gjort mindre forbedringer i produksjonsopplegget. Dette berører en liten gruppe lønnstakere og vil spesielt kunne slå ut på arbeidsstedskommune og næring for lønnstakere ansatt i kommunal, fylkeskommunal og statlig forvaltning. Av den grunn er reviderte tall for 2003 laget på nytt ved publisering av 2004-tallene. Tall for innpendling fra annet fylke før 2018 stemmer derfor ikke.

03321: Sysselsatte (15-74 år) per 4. kvartal. Pendlingsstrømmer, etter arbeidsstedskommune, bostedskommune, statistikkvariabel og år – utpendling fra Tolga

		Sysselsatte personer 2015	2016	2017	2018	2019
0436 Tolga (-2019)	0432 Rendalen (-2019)	2	2	2	0	0
	0437 Tynset (-2019)	81	101	101	94	91
	0438 Alvdal (-2019)	7	6	4	5	7
	0439 Folldal (-2019)	3	5	7	6	3
	0441 Os (-2019)	53	62	61	58	50
	5025 Røros	18	19	22	24	18

I 2019 hadde 169 innbyggere i nabokommunene sitt daglige arbeid i Tolga kommune. Tallet har ligget på samme nivå de siste 5 årene.

Kilde: SSB

Nasjonalparkkommune og nasjonalparklandsby:

Tolga kommune er i ferd med å søke status som Nasjonalparkkommune. Fra før er Vingelen nasjonalparklandsby.

2.4 Samarbeid og kommunereform

Tolga kommune er en del av Fjellregionen og Nord-Østerdal regionen som inkluderer kommunene Alvdal, Tynset, Os, Folldal og Rendalen og delvis Røros i tillegg til Tolga. I regionen er det mye samarbeid både innenfor kommunale tjenester, næringsliv og mye annet. For Tolga er det viktig å opprettholde eksisterende gode samarbeid, og utvikle nye der det er hensiktsmessig.

2.5 Interkommunalt samarbeid og eierskap

For en del tjenester er det hensiktsmessig å samarbeide med andre kommuner i interkommunalt samarbeid. Dette kan være innenfor områder der kommunen alene vil ha et lite fagmiljø som f. eks barnevern m.m. Andre grunner til å inngå slikt samarbeid kan være at vaktbelastningen på kommunens ansatte blir for stor som for eksempel legevakt. Kravet til kompetanse kan også være en viktig grunn til at kommunene inngår slikt samarbeid. Gjennom samarbeid bygges sårbarheten ned ved vakanser i stillinger.

Det interkommunale samarbeidet er i de fleste tilfeller organisert i vertskommunesamarbeid. Kommunen er også med i flere interkommunale selskaper og aksjeselskaper. Disse kommer frem i en årlig oppstilling i budsjett og rapporteres i årsmelding. Eiermeldingen til kommunen rulleres også hver kommunestyreperiode.

Slik situasjonen er i dag vurderes det at de ulike interkommunale samarbeidsordningene dekker behovene Tolga kommune har til å få gitt de tjenester kommunen skal gi. Det arbeides kontinuerlig for at de interkommunale samarbeidene skal fungere mest mulig best mulig ut fra de behov regionen/deltakerkommunene har.

2.6 Folkehelse

Som grunnlag for arbeidet med folkehelse skal kommunen ha nødvendig oversikt over helsetilstand i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inne på denne. Dette er lovpålagt gjennom folkehelseloven § 5. Kommunen har utarbeidet Folkehelsestrategi med oversiktsdokument over helsetilstand og påvirkningsfaktorer. Fylkeskommunen utgir en kommunevis folkehelseprofil. Denne legges til grunn for gjennomgang og prioriteringer av kommunens folkehelsearbeid. Å tilrettelegge for et økt aktivitetsnivå for alle aldersgrupper har en positiv innvirkning på folkehelse.

Planlagt planarbeid knyttet til kvalitetsreformen for eldre – leve hele livet vil være viktig supplerende bidrag. Viktige fokus ellers når det gjelder folkehelseutfordringer er Bondens nettverk og prosjekt psykisk helse, beredskap, systemutvikling og tydelige roller for å møte morgendagens utfordringer og muligheter, likebehandling og habilitet, gode rolleavklaringer, kosthold og aktivitet samt anerkjennelse av kompetanse og potensiale. Aktiv attføring og gode nettverk

2.7 Stedsutvikling og kulturarv

Hovedmålsettingen er å bidra til et aktivt lokalsamfunn med søkelys på Tolga som god bokommune, med en fremtidsrettet verdiskaping basert på natur- og kulturgitte forutsetninger.

«For et aktivt lokalsamfunn med hjerte for mat og kulturarv».

Arbeidet med næring og utvikling skal blant annet bidra til kulturarv og identitet som grunnlag for verdiskaping og merkevarebygging.

Satsinger og tiltak som støtter opp under styringsplattformen for Samfunnsutvikling:

- Synliggjøring av verdensarvverdiene (kontinuerlig)
- Synliggjøre kommunes verdier gjennom utarbeidelse av kulturminnedelplan (2019-2021)
- Fokus på bruk og vern av arealressursene. Skjøtsel for å styrke verneverdier. (kontinuerlig)
- Istandsetting av de gamle tørrmurene langs Glåma, planlegging (2020)

Tolga er en del av verdensarvområdet Røros bergstad og Cirkumferensen. Vedtatt forvaltningsplan for verdensarven har som formål å beskytte de fremragende universelle verdiene (OUV) som er definert i nominasjonsgrunnlaget. Områdets verdensarvverdier skal sikres for framtiden, samtidig som det legges til rette for en bærekraftig utvikling i lokalsamfunnene og regionen, både miljømessig, sosialt og økonomisk.

Kommunene innenfor Cirkumferensen, fylkeskommunene, Sametinget og Riksantikvaren har gjennom intensjonserklæringen fra 2010 forpliktet seg til å ta vare på Bergstadens særpreg, gruveområder og kulturlandskapene i Cirkumferensen

Tolga utgjør en del av buffersonen med oppsluttende verdier til verdensarvattributtene. Disse oppsluttende verdiene er først og fremst knyttet til bebyggelsen innenfor Tolgen hytteplass (Malmplassen, Gata, Bakkagata og Røsebygda). Dette er viktige områder sett fra Tolgas side, men de er også viktige for verdensarvattributtene.

Signifikante objekter er Tolga kirke, Tolgen hyttestue og Lensmannsgarden. Som oppsluttende verdier finner en i tillegg:

- Steinmurene og terrasseringene i Tolga sentrum og nordover Erlia
- Gammelbrua over Glåma
- Hvelvbrua over Tolja
- Gammelallmannveien fra Tynset over Vingelen til Dalsbygda
- Kullmiler på Eidsmoen

Ihht forvaltningsplanen er verdensarvverdien i Gata som tettsted i hovedsak knyttet til smeltehytteområdet og gatestrukturen. Det vises til at det ikke vært vesentlige endringer på bygningssida siden innskrivingen i 2010. Noen bygninger i gatene, kirka og det omfattende systemet av tørrmurer er viktige elementer i helheten. Det vises også til at landskapsbildet rundt Gata og hytteplassen er kraftig endret av hoppanlegget i Hamran. Tendensen vurderes derfor som svakt negativ.

Som smeltehytte er tendensen for Tolgen hytteplass derimot beskrevet positiv i forvaltningsplanen. Hytteplassen er delvis skjult av bebyggelse, men er godt markert i sentrum med skulpturer, murer og informasjonssenter. Det er planer for opprydding i skilting.

Forvaltningsplanen for verdensarv Røros bergstad og Cirkumferensen har en målsetting om at de oppsluttende verdensarvverdiene innenfor buffersonen skal hensyntas i kommunale planer, og ivaretas juridisk gjennom plan- og bygningsloven, kulturminneloven og naturmangfoldloven.

Tolga som sted har i stor grad vært preget av tørrmurer som landskapselement. Landskapselementet – og byggemåten – med tørrmurer i dette omfanget er meget særegent, og er et stedstypisk element, med stort potensiale for Tolga. Tørrmurene bør fremheves som en del av de oppsluttende verdiene til verdensarven. Ved å fjerne gjengroing og restaurere tørrmurene, vil dette bidra til en sterkere formidling av Tolga som en del av verdensarven.

2.8 Miljøutfordringer

Nasjonale forventninger til planlegging 2019-2023 forutsetter at alle kommuner legger vekt på reduksjon i klimagassutslipp og planlegger for et klima i endring. Regjeringen har satt mål om å redusere klimautslippene med minst 45 % innen 2030 sammenlignet med 2005-nivå. I Norge har utslippene gått ned med 9,2 % fra 2005 til 2019. Innen 2050 har regjeringen mål om at Norge skal være et lavutslippssamfunn. Dette vil bli tema i revideringen av energi-, miljø- og klimaplanen.

Strategiske valg knyttet til miljøutfordringer:

- Aktiv bruk av FNs bærekraftsmål og søkelys på klima vil innpasses i alle relevant offentlige vurderinger framover, ikke bare tilknyttet vedtatte planer.
- Det er viktig å arbeide aktivt for et bedre faktagrunnlag tilknyttet klimatiltak og arealforvaltning.
- Viktig med søkelys på tiltakslistene tilknyttet klima- og energiplan. Faktagrunnlaget vil være i stadig utvikling.
- Tett kobling mot arealforvaltning, men avgjørende med mer kunnskap rundt karbonlagring i utmark (kartlegging av karbon i dyrket og overflatedyrket jord er under kartlegging)

3.0 Fokusområder – utfordringer og muligheter

Kort beskrivelse av utfordringer og muligheter i Tolga kommune. Det er lagt vekt på utfordringer og muligheter som er generelle og ikke virksomhetsspesifikke. Disse fokusområdene finnes også beskrevet i Kommuneplanens samfunnsdel, samt vedtatte plattformer på virksomhetsområdene oppvekst, velferd og samfunnsutvikling.

Fokusområder	Utfordringer	Mulig løsning på utfordringen	Eventuell konsekvenser av ikke å gjøre noe
Ledelse	Ha tilstrekkelig og oppdatert kompetanse i forhold til å spille virksomhetene gode.	Fokus på kompetanse og det å ha tid til å jobbe med de rette tingene.	Ikke sette enhetene i stand til å utføre sine oppgaver på en god måte.
Utviklingsarbeid	Finne rett nivå på hva som er kommunes ansvar, når er vi støttespiller og hvor vi er samarbeidspart.	Skape en politisk forankring og konsensus. Prioritering av Samskapingsprosjekter (kommune3.0)	Vi greier ikke å gjøre de rette valg og beslutninger i dette viktige arbeidet.
Sunn økonomi	Balansere drift og investeringer på en bærekraftig måte.	Fornuftig og realistisk drift og et investeringsnivå kommunen har bærekraft til å tåle.	Økonomisk uføre med alt det innebærer både i forhold til drift, innbyggere og ansatte.
Kompetanseutvikling	Avsette midler til kompetanseutvikling som et helt sentralt strategisk virkemiddel	Do it.	Dårligere tjenester over tid, vanskeligere å rekruttere folk og beholde de vi ha.
Medarbeiderskap.	Følge opp kursingen som er gjort og legge inn dette som en naturlig del av kommunens drift.	Settes dette i system og innføre dette som en del av kommunes styringsverktøy.	Vi har brukt tid og ressurser til lite strategisk nytte

Rekruttering	Greie å rekruttere kompetent arbeidskraft både på kort og lang sikt.	Holdninger og vilje til å satse på god arbeidsgiver og personal-politikk.	Greier ikke å rekruttere og beholde rett kompetanse må dårlige tjenester og omdømme som resultat.
Tjenesteutvikling	Ha fokus på at kommunens tjenester skal videreutvikles i tråd med både den samfunnsmessige og teknologiske utviklingen	Skape en kultur i forhold til at dette er en helt sentral og integrert del av kommunens gjøren og laden.	Man evner ikke å fylle de krav og forventinger som er til tjenestene som skal leveres.
Samhandling	Tolga inngår i mange ulike samhandlingskonstellasjoner med andre kommuner. Det er forventninger til økt samarbeid som alternativ til kommunesammenslåing. Det å avstemme hva man skal samarbeide og samhandle om vil være veldig viktig både i forhold til tjenestetilbudet, rekruttering, økonomi og demokrati.	Skape et klima og ha arenaer for en kontinuerlig diskusjon av man skal samarbeide om, i hvilken form, til hvilken kvalitet og til hvilken pris.	Finner man ikke den rette balansen og de rette samarbeidspartnere vil det svekke mulighetene til å gi gode tjenester, rekruttere og ha økonomi til å levere lovpålagt oppgaver
Integrering og inkludering	Tolga tar imot et forholdsvis stort antall flyktninger og det kommer arbeidsinnvandrere. Det er viktig å greie å inkludere disse i barnehager og skoler, og kanskje ikke minst i arbeidslivet og i den sosiale svære.	Sette av ressurser i skole og barnehage, skape jobbinvolvering og ha raushet og arenaer hvor inkludering kan skje. Hagene i gata, godt eksempel på nye måter å tenke tverrfaglig på Aktive nettverk og effektive systemer for å kunne finne potensialet til den enkelte og sammen. Anerkjennelse av kompetanse og potensiale. Aktiv attføring og gode nettverk	Lykkes man ikke med dette kan dette skape integrering og inkludering på de ulike arenaer dette både skape frustrasjon og konflikter.
Bosetting og boligbygging	Eventuelle nye boligområder må balanseres i forhold til andre interesser som kulturlandskap, bygningsmiljø og en helhetlig arealforvaltning.	Godt planverk er en nøkkel. Et annet blir å en kombinasjon å definere hva er et kommunalt ansvar og liggende og hva kan man få til i samspill med private.	Veksten og muligheten til dette vil hemmes om man ikke lykkes i å skape et mer fungerende og dynamisk boligmarked. Arealmessige må man også greie å balansere vekst og det å ivareta kvalitetene i kulturlandskapet og noen steder det særegne bygningsmiljøet.
Fritidsbebyggelse	Tolga har ikke et spesielt høyt antall hytter og fritidsboliger. Det ligger her et potensiale for vekst. Veksten må også her underlegges helhetlig jobbing og forvaltning. Det må balanseres interesser innen spesielt landbruk, friluftsliv,	Lykkes man med å balansere vekst og ivaretakelse av andre interesser og kvaliteter har man stor muligheter til å lykkes.	Det å få til en utvikling er viktig, men denne må kunne være balansert. Vekst innen dette området som ikke er vektet mot andre kvaliteter, verdier og interesser er mer

	kulturminneforvaltning og ulike type vernestatuser.		skadelig enn ingen vekst.
Næringsutvikling	Et bærekraftig næringsliv er viktig og sentralt for vekst og utvikling. Kommunen har en rolle som planmyndighet i forhold til å legge forholdene til rette. Det må sees på behov for arealer både for industri, forretninger og tjenesteyting.	Et fungerende planverk er et viktig virkemiddel. Det samme kan sies om at kommunalt og regionalt kompetanse og virkemiddelapparat som både kan handle og samhandle ut fra de behov som måtte eksistere.	Uten et planverk som eksisterer eller raskt kan komme på banen vil være veldig hemmende. Det samme kan sies om at fungerende virkemiddelapparat. Uten disse to faktorene er neppe mulig å se for seg Tolga som noe attraktiv plass å etablere seg.
Tilgang på råvarer	Tilgang på økt grus og råvarer er viktig er viktig for både vekst og utvikling. Det er viktig at dette også er underlagt gode og helhetlige planverk etter at Tolga kraftverk er satt i produksjon og ressursen i form av masser fra utbyggingen kan utnyttes.	Viktig for vekst og utvikling. Masseuttak og drift medfører også kryssende interesser. Et godt og helhetlig planverk er sentralt virkemiddel.	Ut både gode planer og tilgang vil det hemme vekst og komme føre til konflikter.
Energiproduksjon	Tolga kraftverk er under realisering.	En helhet plan og bevissthet rundt avkastning av energiproduksjonen er viktig virkemiddel for utvikling av tjenestetilbudet til innbyggerne.	Man må lykkes med dette arbeidet. Tolga kommune er forvalter av stor verdier med både lokal og nasjonal interesse.
Kulturminner og miljøer	Tolga er en del av verdensarven, Vingelen er Nasjonalparklandsby, det er andre vernestatuser og man har et ganske unikt både kulturlandskap og bygningsmiljø mange steder i kommunen.	Alle disse elementene utgjør både en stor verdi og er et stort aktivum for kommunen. Det å balansere bruk og vern, formidling og forvaltning er nøkkelen for å lykkes.	Man må lykkes med dette arbeidet. Tolga kommune er forvalter av stor verdier med både lokal og nasjonal interesse.

Det som fremstår som store og reelle utfordringer er nedgang i antall barn i barnehager og elever i grunnskolen, samtidig som det blir flere antall eldre med de behov det skaper. Over tid betyr dette at ressurser tas fra framtiden og overføres til fortiden.

3.1 Sentrale og viktige spørsmål for Tolga kommune

- Hvordan iverksette FNs bærekraftsmål i den brede kommunale planleggingen?
- Hva skal til for å bli en attraktiv bokommune?
- Hvordan få til økt boligbygging og det å utvikle et mer hardført boligmarked?
- Hvordan tilrettelegge for næringsutvikling?
- Hvordan utvikle ytterligere vekst innen landbruket, men spesielt vekt på potensialet innen nisjeforedling?
- Hvordan utvikle Tolga som ett nasjonalt kompetanse og kraftsenter innen økologisk landbruk og matproduksjon?
- Hvordan forvalte statusene som en del av verdensarven og nasjonalparklandsby/nasjonalparkkommune? Dette vil vurderes i egen sak i november 2020.

- Hvordan håndtere ønske om vekst og utvikling og det å balansere restriksjoner gjennom ulike vernestatus? Kulturminneplanen vil avhjelpe disse vurderingene.
- Hvordan utvikle turismen gjennom både tilrettelegging og opplevelse av kommunens unike kvaliteter som levende bygder, velpleiede kulturlandskap og verdier så viktig at de står på verdensarvlista?
- Hva skal til for å få økt tilflytting?
- Hvordan bevare og utvikle den enorme dugnadsånden som kanskje er den dypeste folkesjela i Tolga-samfunnet?
- Hvordan drive strategisk omdømmebygging basert på de kvaliteter og verdier vi ønsker å stå inne for, og bygge å utvikle samfunnet på?
- Nivået og omfanget på regional samarbeid og samhandling
- Integrering og inkludering
- Folkehelsearbeid som verdivalg?
- Kulturminner og kulturmiljøer som ressurs?
- Forholdet mellom landbruk, utvikling og LNF

Tolga ligger i det som kalles Fjellregionen på grensa mellom Hedmark og Sør-Trøndelag. Kommunen ligger midt mellom regionsenteret Tynset og bergstaden Røros. Kommunen har hatt et svakt minkende folketall, men prognoser ser ut til å dette kan bremse. Tolga ble fra 2010 en del av den utvidede verdensarven Røros bergstad og Cirkumferensen.

Regjeringen har bestemt at FNs 17 bærekraftmål, som Norge har sluttet seg til, skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer, også i Norge. Det er derfor viktig at bærekraftmålene blir en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen

Bærekraftmålene vil i Tolga kommunes videre planarbeid organiseres etter Innlandsstrategiens fire i-er (innbyggere, innovasjon, inkludering og infrastruktur) samt mål og visjon i Kommuneplanens samfunnsdel. Bærekraftmålene blir viktige også ved revidering og utarbeiding av nye (del)planer. Bærekraftmålene blir også viktige ved revidering og utarbeiding av nye plattformer (sektorplaner) for sektorene oppvekst, velferd og samfunnsutvikling.

4.0 Kommuneplan

4.1 Samfunnsdel

Tolga kommune vedtok kommuneplan, samfunnsdel i 2015. Denne er gjeldende fram til 2027.

Visjon: Tolga kommune med tæl.

Kommuneplanen har følgende hovedmål og satsingsområder:

- Identitet og tilhørighet
- Bolyst og attraktivitet
- Næringsutvikling
- Del av en region
- Kommunale tjenester
- Arealstrategier

- Sikkerhet og beredskap

Planen er retningsgivende for arbeidet både i de politiske organ og kommunens administrasjon. Det er utarbeidet sektorplaner for velferd, oppvekst og samfunnsutvikling. Disse vil sammen med tiltak og mål i økonomiplanen og årsbudsjettet speile det som er trukket opp som mål i kommuneplanen.

De overordnede satsingene knyttet til folkehelse og omdømme «Tolga dyrker måltidet» gjenspeiles i alle av planens hovedmål og satsinger.

Nasjonale forventninger trekker spesielt fram at FN s bærekraftmål skal legges til grunn for samfunns- og arealplanlegging.

Tolga kommune har begrensede ressurser til planarbeid. Det vurderes at det ikke er behov for å rullere kommuneplanens samfunnsdel i løpet av fireårs perioden, selv om kommuneplanen ikke direkte tar utgangspunkt i FN's bærekraftmål..

4.2 Kommuneplanens arealdel

Kommuneplanens arealdel ble sist utarbeidet sammen med Os kommune i 2008. Det har vært ulike meninger hvorvidt Kommuneplanens arealdel skulle ha full rullering eller kun omfatte enkelte tema. Et viktig spørsmål har vært hvordan få til en revideringsprosess som er tilpasset de behov og utfordringer Tolga kommune står oppe i nå.

Det er tidligere avklart at Os kommune planlegger en full revidering av sin arealdel.

Det er kommet ny plan og bygningslov etter 2008. Det er kommet bestemmelser som regulerer Forollhogna nasjonalpark med tiliggende områder. Tolga ble fra 2010 en del av den utvidede verdensarven Røros bergstad og Cirkumferensen. Disse forholdene gjør at det uansett er behov for en generell opprydding og oppdatering av plankartet.

Det har tidligere vært diskutert en enklere revidering av kommuneplanens arealdel, ut fra at dette kunne frigjøre ressurser til andre planoppgaver. Det er arbeidet med retningslinjer for hvordan en vil håndtere dispensasjonssaker knyttet til bolig- og fritidsboligbygging, samt jord og konsesjonssaker. Likevel er dette og enkelte andre problemstillinger knyttet til dagens kommuneplan stadig til diskusjon. Det foreslås derfor en revidering av kommuneplanens arealdel med spesiell vekt på boligbygging (bosetting og alternative boformer), fritidsbebyggelse, arealer til landbruk og andre næringer, samt forholdet til verneområdene i kommunen.

Det avsettes egen ressurs til arbeidet for å få god framdrift i arbeidet. Planprogrammet til kommuneplanens arealdel vil inneholde vurderinger om det er andre planer (for eksempel kommunedelplaner) som kan utfases eller inngå i dette arbeidet. Det tas stilling til implementering av regional vannforvaltningsplan i kommuneplan. Det tas stilling til hvordan Tolga kommune kan sikre, forvalte og videreutvikle viktige mineralforekomster i kommuneplan.

5. Oversikt over planer og prioritering av planarbeid 2020-2023

Tabellene nedenfor viser en oversikt over kommunens planer. Oversikten inneholder både planer som revideres administrativt og planer som krever politisk behandling. Den enkelte enhet har gjennomgått sine planer og vurdert disse i forhold til følgende punkter:

- Planleggingens kal tilpasses kommunens faktiske behov.

- Er planen lovpålagt?
- Er det planer som ikke lenger er gjeldende og utdaterte?
- Er det planer som kan slås sammen?
- Er det behov/krav om nye planer?
- Er det behov/krav om revidering av eksisterende planer?

5.1 Planer som rulleres årlig

Type plan	Merknad
Økonomiplan/handlingsprogram/virksomhetsplan	
Årsbudsjett	
Årsmelding	Inkludert oversikt over selskap og interkommunalt samarbeid
Beredskapsplan	Inkludert kriseledelsesplan, smittevernplan, pandemiplan, plan for helsemessig og sosial beredskap og plan for IKT sikkerhet
Handlingsplan for HMS	
Brannvernplan	
Handlingsplan for idrett og fysisk aktivitet i Tolga kommune	
Plan for den kulturelle skolesekken	
Plan for den kulturelle spaserstokken	

5.2 Øvrige planer – revideringsbehov og prioritering

	Vedtatt/planperiode	Merknad	Prioritet
Kommuneplan			
Samfunnsdel	2015-2027		2025
Arealdel	2008	Behov for revidering	2021-2022
Styringsplattform for Velferd	2015	Behov for rullering/revidering	2021
Styringsplattform for Oppvekst	2015	Behov for rullering/revidering	2021
Styringsplattform for Samfunnsutvikling	2015	Behov for rullering/revidering	2021
Kommunedelplaner/reguleringsplaner			
Kommunedelplan for Eidsmoen	2000		
Kommunedelplan – Tolga	2008		
Kommunedelplan – Vingelen	2008		

Kommunedelplan – Hodalen nord	2008		
Reguleringsplan for Vingelen sentrum	2009		
Reguleringsplan – Eidsmoen	2020		
Reguleringsplan – Tolga bru	2012		
Reguleringsplan Tolgensli	2017		
Reguleringsplan Tolga sentrum øst	2003	Planarbeid pågår	2021
Reguleringsplan Vetlåsen		Behov for revidering/utvidelse	2021
Reguleringsplan Knausvola	2007	Planarbeid pågår	2020
Reguleringsplan Hamran	2020		
Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer	Ny	Planarbeid pågår	2021
Kommunedelplan for avfall og miljø	2019-2025		
Klima og energiplan	2010	Behov for revidering. Samordnes regionalt	2022
Temaplaner/sektorplaner			
Arkivplan	2020		
Overordnet beredskapsplan	2020		
Bibliotekplan	2010-2016	Rullering	2021-22
Kommunikasjonsstrategi	2020		
Strategiplan for mottak og integrering av innvandrere i Tolga kommune	2020		
Veteranplan	2020	Planarbeid slutføres vedtatt i KST 27.08.20	
Smittevernplan/pandemiplan	2020-2024		
Plan for miljørettet helsevern	2009		2021
Boligsosial handlingsplan – Boligpolitisk handlingsplan	2019-2025		
Strategisk plan for NAV <Hedmark 2016-2020	2016		
Strategisk plan for folkehelse	2014		
Alkoholpolitisk handlingsplan	2020-2024		2024
Handlingsplan mot vold i nære relasjoner	2019		
Plan for idrett og fysisk aktivitet	2017-2020	Revidering	2021
Trafikksikkerhetsplan	2019-2022		
Helhetlig risiko og sårbarhetsanalyse	2016	Revidering pågår	2020
Strategisk næringsplan		Revidering	2021
Hovedplan for vann og avløp med saneringsplan og beredskap		Planarbeid pågår	2020/2021

Andre planer			
Forvaltningsplan for Hodalen landskapsvernområde	2019-2028		
Forvaltningsplan for Bjøreggan naturreservat		Revidering	2021
Forvaltningsplan for Telvanglia naturreservat		Revidering	2021
Kommunal hjortviltplan		Revidering	2021
Regionale planer/fartt planer			
IT-strategi (felles for fartt kommuner)			
Strategisk plan for Fjellregionen			
Forvaltningsplan for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen	2020		
Regionplan for Røros bergstad og cirumferensen	2011		

Planoversikten er ikke uttømmende. Det legges ikke opp til å spesifisere når alle planene eventuelt skal rulleres.

forbindelse med utarbeiding av Innlandsstrategien utarbeidet Innlandet fylkeskommune kommunebilder med status for alle kommuner. Ved revidering av plattformene (sektorplanene) i Tolga kommune legges kommunebildet for Tolga til grunn for revideringen, sammen med FN's bærekraftsmål.

Det sentrale for Tolga kommune i perioden 2021-2024 blir å få satt søkelys på planer som har betydning for utvikling av lokalsamfunnet, underbygger kvalitetene ved lokalsamfunnet, og legger til rette for fritids- og boligbygging. De planer Tolga kommune reviderer vil svare opp Innlandsstrategien, men operasjonaliserer denne strategien med søkelys på egen kommune. Klimatilpasning vurderes i arbeidet med alle kommunens ulike planer

Det vil være søkelys på å spisse og målsette prosessene i de enkelte planene, fokus på godt nok og på tilstrekkelig kvalitet. Helhetlig tilnærming, lokal forankring og lokale tiltak.